

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

משפטים

(חלק בא שיחה ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וארבע לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות

שבוע פרשת משפטים, כה שבט — א' אדר, ה'תשפ"ד (א)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2024

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

משפטים ב

(ב) לפי האָט רש"י געדאַרפט זאָגן בקיצור (ע"ד ווי דער לשון פון אבן עזרא דאָ) „אשר הכינותי – לכם” – פאַרוואָס איז רש"י (א) מאריך בלשונו – „אשר זמנתי לתת (לכם);” און נאָכמער: (ב) ער איז משנה פון לשון הפסוק („הכינותי”) און נוצט דעם וואָרט „זמנתי”.

ב. דערנאָך איז רש"י ממשך: „זהו פשוטו, ומדרשו אל המקום אשר הכינותי כבר מקומי ניכר כנגדו, וזה א' מן המקראות שאומרים שבהמ"ק של מעלה מכוון כנגד בהמ"ק של מטה”.

דער טעם פאַרוואָס רש"י איז נאָכאַמאָל מעתיק די ווערטער „אל המקום אשר הכינותי” אין דעם (צווייטן) פירוש, איז מובן – לרמז, אַז לויט „מדרשו” איז גלאַטיקער פשט הלשון (וואָס דער פסוק זאָגט) „אל המקום” – ניט „אל הארץ” – ווייל דער „הכינותי” באַציט זיך (ניט צו ארץ ישראל, נאָר) צום מקום המקדש.

[ס'איז אָבער ניט קיין קשיא מכריחה אויף „פשוטו” (פירוש הא') – ווייל אין פסוק געפינט מען אַז אויך אַ גאַנצע לאַנד ווערט אָנגערופן „מקום”; ואדרבה – פון המשך הענין דאָ איז, לכאורה, מוכרח, אַז „ולהביאך אל

א. אין פסוקי „הנה אנכי שולח מלאך לפניך גו' ולהביאך אל המקום אשר הכינותי”, איז רש"י מפרש: „אשר הכינותי – אשר זמנתי לתת לכם” (און דערנאָך ברענגט רש"י אַ צווייטן פירוש (כדלקמן סעיף ב)).

מפרשים לערנען, אַז רש"י באַוואָרנט דאָ: אין פסוק שטייט „אשר הכינותי” סתם, און זאָגט ניט פאַר וועמען דער אויבערשטער האָט צוגעגרייט דעם מקום. איז רש"י מפרש, אַז דער „הכינותי” איז – „לתת לכם”.

[וויבאַלד אָבער אַז לויט דעם פירוש איז שווער, פאַרוואָס דער פסוק זאָגט ניט בפירוש „אשר הכינותי לך” – ברענגט דעריבער רש"י אַ צווייטן פירוש, אַז „אשר הכינותי” מיינט „כבר מקומי ניכר כנגדו . . שבהמ"ק של מעלה מכוון כנגד בהמ"ק של מטה” (כדלקמן ס"ב), וואָס לויט דעם פירוש איז דער „הכינותי” געווען „לעצמו”, כאילו עס וואָלט גע-שטאַנען „אשר הכינותי לי” (און עס דאַרף ניט שטיין בפירוש, ווייל „סתם הכינותי הוא לעצמו”³).

דער פירוש איז אָבער ניט פאַרשטאַנ-דיק, ווייל:

(א) אין דרך הפשט איז מלכתחילה ניט קיין קשיא וואָס דער פסוק זאָגט דאָ „הכינותי” סתם, ווייל ס'איז מובן מאליו אַז דער „הכינותי” איז פאַר אידן (וועגן וועמען עס רעדט זיך אין פסוק).

(1) פרשתנו כג, כ.

(2) ראה רא"ם, דבק טוב ושפ"ח כאן.

(3) ל' הרא"ם כאן.

(4) ולהעיר ממקץ מג, טז.

(5) ראה גם נחלת יעקב לפרש"י כאן.
 (6) ראה לדוגמא – מטות לב, א: ארץ גו' המקום מקום מקנה (ולאחי"ז – שם, ד – ארץ מקנה). וראה בהעלותך י, כט. שלח יד, מ. ועוד.
 (7) ולפי"ז מ"ש רש"י „ומדרשו” קאי גם על תיבת „המקום” – אף שטיקך כוונת רש"י ב, פשוטו ומדרשו” היא בתוכן ה„הכנה” כאן (אם הכנה למטה כפשוטה, או הכנה למעלה ברוחניות – בבהמ"ק של מעלה). ולהעיר ממשנ"ת (לקו"ש

תנחומא¹⁰, אָבער דאָרט איז דער לשון „זה אחד מן המקראות המחורות שבה"מ שלמטן מכוון כנגד בהמ"ק שלמען" – פאָרוואָס איז רש"י מהפך דעם סדר¹¹: שבהמ"ק של מעלה מכוון כנגד בהמ"ק של מטה¹²?

(ב) עס איז דאָ אַ גירסא¹³ אין רש"י „שבהמ"ק של מעלה מכוון כנגד של מטה" (ניט – „בהמ"ק של מטה") – פאָרוואָס איז רש"י משמיט (לגירסא זי) די ווערטער „בית המקדש" ובפרט אַז אין די פריערדיקע צוויי ערטער זאָגט רש"י יע דעם לשון „בית המקדש (מקדש) של מטה"?

ד. דער ביאור אין דעם:

רש"י קומט דאָ באַוואַרענען אַ שאלה פשוטה אין די ווערטער „אשר הכינותי": „הכנה" באַדייט – אַ באַשטימטע ענדע-רונג אין דער זאך, וואָס דערמיט ווערט זי „מוכן", ראוי ומוכשר צום ענין צו וועלכן מ'איז עס מכין¹⁴; שטעלט זיך די שאלה בנדוד¹⁵: אין וואָס איז באַשטאַנען דער „הכינותי" פון ארץ ישראל צו אויפ-נעמען דאָרט די אידן – מ'געפינט ניט אַז אין איר איז עפעס נשתנה געוואָרן איצט לגבי מצבה פריער?

ואדרבה: דער תוכן פון המשך

המקום גו"ר רעדט זיך (ניט וועגן אַ מקום מסויים אין א"י¹⁶, נאָר) וועגן א"י בכלל;

וויבאַלד אַז לויט „מדרשו" (א) בייט זיך דער טייטש פון „אל המקום", און (ב) לפ"ז איז גלאַטיקער דער לשון „אשר הכינותי" (כדלקמן), דעריבער איז רש"י מעתיק די ווערטער אַראָפּברענגענדיק „מדרשו".

מען דאַרף אָבער פאַרשטיין וואָס רש"י איז דאָ מוסיף נאָך אַן ענין: „וזה א' מן המקראות שאומרים שבהמ"ק של מעלה כו" – דלכאורה: וואָס איז דאָ נוגע צו וויסן (מדגיש זיין) אַז עס זיינען פאַראַן נאָך „מקראות שאומרים שבהמ"ק של מעלה כו"?

מ'קען ניט זאָגן, אַז דאָס איז אַן ענין וואָס לייגט זיך ניט אויפן שכל פון אַ „בן חמש למקרא", און דערפאַר מוז רש"י מוסיף זיין ע"ד ווי ער זאָגט בכ"מ „מצאתי לו חבר" – מ'געפינט דעם ענין אין נאָך ערטער,

ווייל רש"י האָט שוין פריער¹⁷ – צוויי מאָל – געבראַכט דעם ענין, אַז „בהמ"ק של מעלה מכוון כנגד בהמ"ק של מטה", און אין יענע ערטער איז רש"י ניט מוסיף די ווערטער (די רא"י) – „וזה א' מן המקראות שאומרים כו".

ג. אויך דאַרף מען פאַרשטיין נאָך דיוקים בלשון רש"י, ומהם:

(א) דער מקור פון „מדרשו" איז אין

חט"ז ע' 82-81) החילוק בין הלשונות „פשוטו" ו„פשוטו של מקרא" שבפירוש רש"י.

(8) ובזה גופא – בית המקדש, שאפילו באם לא הייתה גזירת המרגלים – ע"פ פש"מ – הי' נבנה כמה זמן לאחר ביאת בני לארץ.

(9) ויצא כת, יו. בשלח טו, יז (ושם: כסא של מעלה). ולהעיר שבבשלה לא כתב רש"י ע"ז „ומדרשו" (או כיו"ב).

10) פרשתנו יח.

11) ולהעיר גם מהשינוי בין פרש"י ויצא לפירוש בבשלה: בויצא הסדר ברש"י הוא ככפרשתנו, ובפ' בשלה – מקדש של מטה מכוון כנגד כסא של מעלה. ואכ"מ.

12) ראה גם של"ה פ' תצוה (שכת), סע"א ואילך). וראה לקמן הערה 26.

13) דפוס שני של רש"י (שחתום עליו ר"ש אלקב"ץ (זקנו של בעל ה"לכה דודי"), שהוגה על ידו). וכ"ה בא' מכת"י רש"י שתח"י.

14) עייג"כ ל' אדה"ז בשו"ע חאו"ח סתצ"ה סוסט"ו.

מזמין געווען ארץ ישראל²⁰ פאר דער שפנטענדיקער נתינה²¹ צו אידן („זמנתי לתת לכם“).

וויבאלד אָבער אַז דער פירוש פון הכנה ע"פ רוב איז – הכשרה ושינוי אין דער זאך, ברענגט רש"י אַ צווייטן פירוש – „ומדרשו“ – „כבר מקומי ניכר²² כנגדו“, וואָס לויט דעם פירוש האָט זיך אויפגעטאָן אַ הכנה והכשרה¹⁹ אין דעם מקום, נאָר ניט אין דעם מקום המקדש למטה, נאָר אין מקום המקדש של מעלה – „מקומי ניכר כנגדו“.

ומהאי טעמא איז רש"י מדייק „שכית המקדש של מעלה מכוון כנגד בהמ"ק של מטה“ – ניט אין דעם (פאָרקערטן) סדר (כלשון) התנחומא – ווייל די פעולת ההכנה איז געווען אינעם אָרט פון „מקדש של מעלה“, אַז „מקומי“ (פון) מקדש של מעלה) איז געוואָרן „ניכר²² כנגדו“ (פון דעם מקום מקדש של מטה).

ה. דאָס אַליין איז אָבער ניט מספיק –

ווייל עס איז ניט מסתבר צו זאָגן, אַז דאָס וואָס דער אויבערשטער האָט מכין געווען דעם מקום המקדש של מעלה, זאָל כלל ניט האָבן קיין ווירקונג אויף דעם מקום המקדש של מטה, וואָס איז „מכוון כנגדו“;

און ווי מיר זעען טאָקע אין פסוק²³ (ביי יעקבין) „וזה שער השמים“ – וואו

(20) ראה פרש"י בראשית א, א. נת' בלקו"ש ח"ה ע' 10 ואילך.

(21) ראה לעיל הערה 16.

(22) כ"ה בדפוס רש"י שלפנינו. ובדפוס ראשון ושני וכת"י רש"י (שתח"י), וכן ברא"ם כאן – „כבר מקומי כנגדו“ (בלי תיבת „ניכר“). וראה לקמן הערה 25.

(23) ויצא שם.

הפרשה¹⁵ איז מדגיש, אַז די לאַנד איז נאָך ניט מוכן פאָר אידן: אין א"י זיינען דאָ די שבע אומות, מדאָרף זיי ערשט פאָרטרייבן פון לאַנד, עס דאָרף קומען (ל' עתיד) „והכחדתי“, „אגרשנו“, און נאָכמער – עס איז ניט בעתיד הקרוב, עס קען ניט זיין בקרוב („פן תהי' הארץ שמחה“), נאָר דוקא אין אַן אופן פון „מעט מעט אגרשנו“ –

איז וואָס מיינט דער פסוק מיטן „ולהביאך אל המקום) אשר הכינותי“¹⁶?

פאָרענטפערט רש"י, אַז „(אשר) הכינותי“ דאָ מיינט (ניט צוגרייטונג דורך אַ פעולה, טאָן – ווי דער טייטש פון „הכנה“ בכמה מקומות¹⁷, נאָר) „אשר זמנתי לתת לכם“, אַז ס'איז בלויז געווען אַ הזמנה – „זמנתי“ (אויך) פון לשון זימון (איינלאַדונג): ווי ביים איינלאַדן אַ גאָסט, איז דאָך אין דעם איינלאַדן פאָר זיך ניטאָ קיין פעולת הכנה, ס'איז נאָר אַ הזמנה (בדיבור)¹⁸ – עדיז בענינו¹⁹: דער אויבערשטער האָט

(15) כג, כג. שם, כח ואילך.

(16) במדרש לקח טוב כאן: „אע"פ שעתידי כאילו זכינו לפי שגזירת מלכו של עולם משאמרה כבר נעשית“ (וראה רש"י לך טו, יח) – אבל ע"ד הפשט, אין המדובר כאן בנתינת הארץ לבניי, כ"א „אשר הכינותי“, הכנתה לביאת בניי“ („להביאך“) בתוכה, היינו פעולה (ניכרת) בהארץ [משא"כ „נתתי“ שבלך שם, שאינו ניכר בהארץ. ולהעיר שברש"י שם הלשון „כאלו היא עשוי“, וראה בארוכה בלקו"ש חט"ו (ע' 204 ואילך) שהנתינה בפועל הייתה (ע"ד הפשט) בנעת) כיבוש הארץ].

(17) ראה מקץ מג, טז. בשלח טז, ה (ובת"א). ועוד.

(18) ראה פרש"י לעיל בפרשתנו כא, יג. יתרו יט, יו"ד. ת"א רמב"ן וכו' שם. מקץ מג, כה (ות"א).

ועוד. ולהעיר מביצה כו, ב (ובר"ח ורש"י שם): עד שיזמין. שו"ע (ודאדה"ז) אורח סי' שי ס"ה (ס"ט). ועייג"כ ל' אדה"ז שם סתצ"ה ס"ד.

(19) ראה גם באר יצחק לפרש"י כאן.

ובמילא איז שוין קיין קשיא ניט וואָס מיר געפינען ניט אַז עס זאָל אַיצט ווערן אַ שינוי אין דעם מקום המקדש של מטה.

עפ"ז איז אויך מובן דער טעם פון דער גירסא „שבהמ"ק של מעלה מכוון כנגד של מטה" (אָן די ווערטער „בהמ"ק של מטה") – להדגיש, אַז די הכנה אין מקום המקדש של מעלה איז ניט פאַרבונדן מיטן מצב פון מקום מקדש של מטה: דער בית המקדש של מעלה איז דאָ אפילו ווען למטה איז ניטאָ קיין בית המקדש, עס איז „מכוון כנגד של מטה" (עס פעלט דער בית המקדש)²⁶; און דערפאַר איז קיין סתירה ניט, וואָס אע"פ אַז „כבר מקומי ניכר כנגדו", פונדעסטוועגן זעט זיך ניט דאָ למטה קיין שינוי והכנה²⁷, ואדרבה – אין מקום המקדש של מטה געפינען זיך אומות העולם, דער היפך פון בית המקדש.

ו. פון די עניני הלכה וואָס מען קען אַרויסנעמען פון דעם פירוש רש"י:

עס איז דאָ אַ מחלוקת הראשונים אין דעת אביי²⁸ אַז „הזמנה מילתא היא" – צי אויך אַ הזמנה בדיבור מילתא היא, אָדער ניט²⁹

– און דאָס איז אויך אַ נפק"מ למעשה, ווייל (אויך) לדעת רבא²⁸ (וואָס הלכה כמותו) אַז „הזמנה לאו מילתא

רש"י ברענגט צום ערשטן מאָל אַז „בהמ"ק של מעלה מכוון כנגד בהמ"ק של מטה" – אַז יעקב האָט מרגיש געווען קדושת המקום דלמטה, ווי ער האָט גע-זאָגט „מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלקים וזה שער השמים".

און וויבאלד דער פסוק זאָגט אַז דאָ איז געווען „אשר הכינותי" – אַ הכנה אין דעם מקום מקדש של מעלה באופן אַז „כבר מקומי ניכר כנגדו" – האָט דאָס געדאַרפט זיין „ניכר" דאַמאָלס אויך אין דעם מקום המקדש של מטה –

ווי שטימט דאָס מיטן תוכן פון המשך הפרשה, וואו ס'איז מודגש אַז ארץ ישראל (כולל מקום המקדש) איז נאָך דאָן כלל ניט געווען גרייט (אפילו) פאַר ביאת בני ישראל לארץ?²⁴

דערפאַר איז רש"י מוסיף ומבאר „וזה א' מן המקראות שאומרים שבהמ"ק של מעלה כו'": דער פסוק מיינט דאָ ניט צו זאָגן אַז אַיצט איז געווען אַ הכנה דורך דעם וואָס בהמ"ק של מעלה מכוון כנגד בהמ"ק של מטה; דער „הכינותי" איז געווען מאז ומקדם, און דאָס איז נאָך נאָך אַ פסוק (צווישן אַנדערע, אויך פריערדיקע „מקראות") וואָס דערציילט וועגן דעם זעלבן ענין, אַז (שוין פון פריער איז) „בהמ"ק של מעלה מכוון כנגד בהמ"ק של מטה" (און דער „כבר מקומי ניכר כנגדו" איז אויך געווען פון פריער (אַלעמאָל²⁵));

26 ועפ"ז (ולגירסא זו) מתורצת קושיית השל"ה (הנ"ל הערה 12), שמשלשון רש"י „... של מעלה מכוון כנגד... של מטה" – „משמע כאלו הי' שלמטה קודם ח"ו".

27 ומה שראה זה יעקב (כנ"ל בפנים) – הי"ז בחלום, או ע"י החלום.

28 סנהדרין מז, ב.

29 ראה ח"י הר"ן שם. תוד"ה נתנו שם מת, א. שלטי גבורים לברכות כג, ב.

24 והיינו, דאף את"ל שנעשה איוו הכשרה (רוחנית) גם במקום המקדש של מטה – הו"ל להפסוק להדגיש זה בהמשך הפרשה, ולא להדגיש רק הפכו, איר שהארץ אינה מוכנה.

25 ועפ"ז תומתק הגירסא הנ"ל (הערה 22) „כבר מקומי כנגדו" – שלגירסא זו מובן שאין הכוונה שהי' כאן שינוי לגבי המצב שהי' לפניו (שהרי „מקומי כנגדו" הי' גם בימי יעקב).

הכנה והכשרה אין דעם מקום), ווערט אָנגערופן (אין פטוק „אשר) הכינותי“, ולפ“ז איז אויך הזמנה בדיבור אַן ענין של הכנה – מילתא היא³¹.

משא“כ לויט „מדרשו“, איז דער „הכינותי“ פאַרבונדן מיט אַן אויפטו וואָס איז ניכר אין דער זאַך (באופן כנגדו) – „כבר מקומי ניכר כנגדו“; ולפ“ז איז מסתבר לומר, אַז הזמנה בדיבור לאו מילתא היא.

(משיחת מוצש“ק פ’ משפטים תשל“ט)

31) אף שיש לחלק כי כאן המדובר בדיבורו של הקב“ה ש„כאילו היא עשור“ (רש“י לך טו, יח).

היא“, זיינען אָבער דאָ געוויסע פּאַלן וואו מען רעכנט זיך יע מיט „הזמנה“³⁰ – קען מען זאָגן אַז דאָס איז די נפק“מ להלכה צווישן די צוויי פירושים פון רש“י:

לויט „פשוטו“ קומט אויס, אַז דאָס וואָס „זמנתי לתת לכם“ (אַן אַ פעולת

30) ראה לדוגמא: שו“ע או“ח סמ”ב ס”ג ונ”כ שם; רמ”א שם (ובשו“ע אדה”ז שם ס”ו: ולענין הלכה יש להחמיר כסברא זו). וראה שקו”ט להלכה – אם בהג”ל מהני הזמנה בדיבור – ערוך השולחן ומשנה ברורה לשו”ע או“ח שם. אנציקלופדי תלמודית ע’ הזמנה (א) ע’ תרלד (וראה שם ע’ תרכה ואילך, תרלז), וש”נ.

